

ושאבתם מים ביגון

מחסור במים אינה גזירה משמים. עם קצת דמיון ותעוזה יש מה לעשות. על "מים אפורים" שמעתם?

גיל בן-מאיר

כולם יודעים, בזכות מסע הפרסום של "הצילו את הכנרת" וגם ללא קשר אליו, כי בארץ קיים מחסור חמור במי שתייה – והקיץ עוד לפנינו.

מי שבעיקר סובלים כרגע הם החקלאים. אבל בקרוב הגזירות והקיצוצים יגיעו גם למגזר הפרטי והעסקי. מה אנחנו יכולים לעשות כדי לצרוך פחות מים? למחזר מים להשקיה. זהו פתרון פשוט ולא יקר וגם ידיוותי לסביבה.

משק המים שרוי במשבר עקב מחסור כבד במי שתייה. עפ"י נתוני עמותת אדם טבע ודין, כמות המים הזמינים עומדת על 276 מ"ק לאדם לשנה, שהיא רבע מהכמות המינימאלית הדרושה לפיתוח תקין. במשך שנים הוזנח נושא איכות מקורות המים והתחדשותם. עקב פיתוח מואץ הם זוהמו והומלחו, עד כדי סגירת 58% מהם וירידת עוד 40% אל מתחת לתקן האירופי לאיכות הנדרשת למים לשתיה.

בנוסף, ישראל מאבדת כמות עצומה של מים עקב ניצול לקוי. עפ"י דו"ח של מכון שמואל נאמן בטכניון, ישראל מאבדת כל שנה 64 מיליון מ"ק עקב פחת הנובע מצנרת אספקה לקויה ועוד 100 מיליון קוב בגלל צנרת ביוב לקויה. ס"ה אנחנו מאבדים בשנה - 164 מיליון קוב מים. כמות עצומה.

מי ביוב שאינם מגיעים למכונני טיהור, מזהמים את מי התהום ובכך גורמים לזיהום של מי השתייה שלנו.

דוגמא: בחודש ינואר השנה, קרסו מערכת הביוב של דלית אל כרמל ועוספייה ומי הביוב זרמו ישירות לנחל אורן.

לסמוך על נס?

מדיניות משק המים הסתמכה במשך שנים על איזה נס מטאורולוגי של גשמי ברכה, שיחפו על הגרעון המתמשך במי שתייה. רבים אף חושבים שגשמי הברכה שספגנו בסוף החורף, ישפרו את המצב בצורה דרמטית. ובכן, לא כך הדבר. מתוך סך הגשמים, רק 20% מוצאים את דרכם למקורות מי השתייה שלנו. השאר מתאדה או נשפך לים.

גם כאן אצלנו, זכור לכולם חורף 2001: מערכת הביוב של זכרון יעקב קרסה וזרמה לנחל דליה. המועצה נקנסה ע"י המדינה והזדרזה להשלים את מתקן טיהור השפכים, הוא המט"ש. אולם בעיית המחסור במים ממשיכה להחריף למרות המט"ש. עקב המחסור החמור במים, ההקצאה לחקלאים בבקעת הנדיב ירדה ב-50% מ-200 מ"ק לדונם ל-100 מ"ק מים שפירים.

עקב בעיות תקציב, לא יסופקו מים ממוחזרים מהמט"ש לבקעת הנדיב עד 2013. ומה אמורים לעשות החקלאים עד אז? איך יגדלו גפנים הדורשים השקיה של 250 מ"ק לדונם עם 100 מ"ק? האם אנו רוצים לאבד את ענפי החקלאות בני הקיימא עוד מימי הברון בגלל חוסר תכנון, חוסר מודעות, ומעל לכל – חוסר אכפתיות?

אך מה לנו ולמאבק הנצחי בין החקלאות לממסד? הרי זה שנים שהמכסה לחקלאים הולכת ופוחתת ומשום מה השדות בבקעת הנדיב עדיין ירוקים. ובכן לא כך הוא הדבר. הפגיעה בהקצאת המים לחקלאות היא הסנונית הראשונה במסכת קיצוצים בהקצאות לכלל המגזרים, כולל המגזר הפרטי והתעשייתי, שרשות המים תאלץ לבצע כדי להמשיך לספק מים מבלי לייבש את המאגרים.

עפ"י נתוני רשות המים לשנת 2007 צריכת המים הביתית לאדם

בישראל היא 165 ליטר ליום. כלומר, צריכת המים השנתית של תושבי זכרון יעקב היא קרוב למיליון מ"ק בשנה.

לחסוך 100 אלף מ"ק בשנה

אם נניח ש-10% מסך כל הצריכה שייכת להשקיית גינות, הרי שניתן לחסוך כ-100 אלף מ"ק בשנה ע"י איסור על השקיית גינות במים שפירים. איסור זה הוא בעייתי: קשה לצפות מאדם שהשקיע משאבים רבים בטיפוח גינתו שייבש אותה. מה עוד שייבוש צמחיית כיסוי מכל סוג שהוא מערערת את יכולת הקרקע לאגור מים. כל שנותר לרשות המים הוא להעלות את מחיר המים ובכך להפוך את הגינון לתחביב לעשירים בלבד.

אבל אפשר גם אחרת.

מחזור מים אפורים להשקיה ביתית הוא נושא החוזר עתה לכותרות, עקב המשבר במשק המים וההתנהלות הרשלנית של רשות המים בטיפול במשבר זה. במיחזור מים אפורים נאספים מי המקלחת, כיורי רחצה ומכונת הכביסה ומזרמים, לאחר סינון וטיהור, להשקיה בטפטוף.

מים אלה הם באיכות גבוהה יותר מהמים "המיוצרים" ברוב המט"שים בארץ (למעט השפד"ן) ואשר מופנים להשקיית שדות חקלאיים. למרות העדר חקיקה, הצפי הוא שמשרד הבריאות, האמון על הנושא, יקבע תקנות למחזור מים אפורים, בדומה לחוק האמריקאי המאפשר מיחזור מים אפורים לשימוש ביתי, עד 1,600 ליטר ליום.

יש להניח כי משרד הבריאות לא יאשר מיחזור מים שחורים (מי שירותים ומטבח), אשר להם פוטנציאל בקטריאלי גבוה.

עקב בעיות תקציב, לא יסופקו מים ממוחזרים מהמט"ש לבקעת הנדיב עד 2013. ומה אמורים לעשות החקלאים עד אז?

למי טובים מים אפורים

השקיה באמצעות מים אפורים עושה חסד עם עצי פרי ונוי וגם עם מדשאות המושקות בטפטוף טמון, כל עוד מקפידים לא להפריז בשימוש בחומרי ניקוי וסבונים למיניהם. עלות המערכת 3,000-6,000 ש"ח ומחייב הכנת תשתית אינסטלציה להפרדת המים האפורים מהביוב.

בבתים קיימים ניתן לבצע הפרדה למקור אחד או שניים, בהתאם לנגישות לצנרת. החיסכון הכספי מהתקנת מערכת כזו עשוי להגיע ל-900 ש"ח בשנה, כמחצית מעלות ההשקיה השנתית הממוצעת לגינת נוי בישראל.

אפשר להמשיך ולחכות לנס מטאורולוגי. אפשר גם לחכות לנס ביורוקרטי ברשות המים ובינתיים להמשיך ולצרוך מים שפירים כאוות נפשנו. כל זה בזמן שמול עינינו הולכים השדות החקלאיים ופוחתים, עקב הקיצוצים בהקצבות המים לחקלאים. הפתרון הבלתי נמנע הוא חסכון במים ואין דרך טובה יותר לחסוך, ממיחזור המים שממילא אנו צורכים לרחצה לצורך שימוש חוזר בהשקיית הגינה.